

Rozdział I

*Doskonałość świata**

Nauka przyrodnicza zajmuje się w przeważnej mierze 268 a lub prawie wyłącznie ciałami, wielkościami¹, zmianami², którym one podlegają, oraz ich ruchami. Ponadto omawia zasady, które rządzą tego rodzaju substancjami. W rzeczy samej wśród przedmiotów, które istnieją w naturze, jedne są ciałami i wielkościami³, inne posiadają⁴ ciało i wielkość, inne wreszcie są zasadami rzeczy⁵, o których mowa.

„Ciągłe” (*συνεχές, continuum*) jest to, co jest podzielne na części⁶, które z kolei są podzielne w nieskończoność. „Ciałem” (*σῶμα*) jest to, co jest podzielne we wszystkich wymiarach. Ta spośród wielkości, która rozciąga się w jednym wymiarze, jest linią; ta, która rozciąga się w dwóch wymiarach, jest powierzchnią; ta, która rozciąga się w trzech wymiarach, jest ciałem. Prócz tych nie ma żadnej innej wielkości, bo liczba „trzy” obejmuje wszystko, a „trzy razy” znaczy tyle co „całkowicie”. W rzeczy samej, jak mówią sami pitagorejczycy, cały świat i wszystkie rzeczy w nim zawarte są określone liczbą „trzy”⁷; koniec, środek i początek tworzą liczbę, która cechuje „całość”, a liczbą tą jest „triada”⁸. Ponieważ uzyskaliśmy tę liczbę od natury, jak gdyby stanowiła ona jedno z jej praw, dlatego posługujemy się nią także w kulcie bogów⁹.

W podobny sposób postępujemy w określaniu rzeczy, bo gdy mowa o dwóch przedmiotach, mówimy „oba”; gdy chodzi o dwóch ludzi, mówimy „obaj”, a nie „wszyst-

* Tytuły rozdziałów pochodzą od tłumacza.

kie”, „wszyscy”. Tym ostatnim wyrazem zaczynamy się posługiwać dopiero wtedy, gdy mamy do czynienia przynajmniej z trzema rzeczami. W tych sprawach, jak powiedziałem¹⁰, naśladujemy samą naturę. Konsekwentnie, ponieważ „wszystko”, „całość”, „doskonałość” nie różnią się między sobą formalnie¹¹, lecz tylko materialnie i w odniesieniu do przedmiotów, do których stosujemy wzmiankowane wyrażenia, dlatego jedynie ciało jest wielkością doskonałą; bo ono tylko jedno określa się liczbą „trzy”, która jest równoznaczna z pojęciem „wszystkiego”¹².

Będąc podzielne w trzech wymiarach, ciało jest tym samym podzielne we wszystkich wymiarach, podczas gdy inne wielkości są podzielne w jednym wymiarze lub dwóch — bo ich podzielność i ciągłość (*continuitas*) zależą od liczby wymiarów właściwych każdej wielkości: jedna jest ciągła (*continua*) w jednym wymiarze, druga w dwóch, trzecia we wszystkich wymiarach. Wszystkie zatem wielkości, które są podzielne, są także ciągłe (*continua*).

Lecz czy wszystkie wielkości ciągłe są tym samym podzielne? Z tego, cośmy dotąd powiedzieli, nie widać jeszcze jasno odpowiedzi¹³. To tylko jest oczywiste, że niemożliwe jest przejść z ciała do innego (tj. czwartego) rodzaju wielkości¹⁴, jak się przechodzi z linii do powierzchni lub z powierzchni do ciała. W przeciwnym razie ciało nie byłoby wielkością doskonałą, bo jego przejście dalsze mogłoby mieć tylko o tyle miejsce, o ile by mu czegoś brakowało — lecz jest niemożliwe, aby to, co jest doskonałe, cierpiało na jakiś brak; jest ono w pełni doskonałe¹⁵.

Ciała, które stanowią części całości, posiadają w myśl naszego rozumowania rzeczoną doskonałość, ponieważ mają wszystkie wymiary. Mimo to są ograniczone przez swój kontakt z ciałami sąsiednimi. Wskutek tego każde z tych ciał stanowi w pewnym sensie wielość¹⁶. Przeciwnie,

całość, której one są częściami, jest z konieczności doskonała, i, jak sama nazwa na to wskazuje, jest takową w sposób absolutny, a nie tylko doskonałą pod pewnym względem, a niedoskonałą pod innym.

Rozdział II

*Istnienie ciała, które się porusza
ruchem kołowym*

